

Lapin Kansa 5.10.2007

Saamen kansa on valinnut edustajansa

Saamen kansa on jälleen kerran valinnut edustajansa heidän omaan parlamenttiin, saamelaiskäräjiin. Vaalien jälkeen on alettu spekuloida saamelaiskäräjien puheenjohtajasta, jonka saamelaiskäräjät valitsevat keskuudestaan ensi vuoden alkupuolella. Mahdollisia varteenotettavia kandidaatteja on nykyisen puheenjohtaja Pekka Aikion on tällä kertaa monta.

Puheenjohtajalla on keskeinen rooli saamenkieleen perustuvan kulttuurin edistämisessä. Joten nyt on jo korkea aika tarkastella asioita niiden oikeilla nimillä, vaikka vain siksi ettei kukaan tule siihen luuloon, että saamelaisia äänestäjiä voi vetää nenästä elämän ja kuoleman kysymyksistä. Mahdollisia puheenjohtajakandidaatteja pohtiessani mieleen nousee intiaanien historia, joka osoittaa, että kansan voi hävittää ruudilla ja kansan voi hävittää taudeilla, mutta siihen voivat näköjään osallistua näköalattomat poliittiset johtajat. Filologiset ja etnografiset tutkimukset eivät anna kenellekään häviämisen alla elävälle kansalle sen vuosituhansien ajan kestäneen kielen käyttöön perustunutta elämää takaisin. Parhaimmassa tapauksessa ne ovat syyttäviä oppitunteja ja varoituksia niille, jotka voisivat ottaa niistä opiksi.

Sanomattoman surullisena olen voinut seurata saamen kielen käytön vähenemistä sinäkin aikana kun itse olin saamelaisparlamentin jäsenenä 1976-1999. Surullista siksi, ettei saamen kielen käytön häviäminen ole kohtalon määräämä väistämättömyys, ei minkään biologisen elinkelvottomuuden ilmaisu niin kuin eräät tutkijat ovat yrittäneet väittää, että elämän väistämättömyys on se että suuremmat kansat sulauttavat pienemmät itseensä. Meidän on ilmeisesti vielä kauan maksettava raskasta hintaa aikaisemmin harjoitetusta saamelaispolitiikasta.

Kun kieli kuolee, sen mukana katoaa kokonainen kulttuuri. Mielestäni saamelaisten ei tule odottaa hidasta kielellistä kuolemaa, vaan poliittisten johtajien ja saamelaisten edusmiesten on aika korottaa äänensä uhanalaisen kielensä pelastamiseksi. Tässä mielessä heikoin lenkki saamelaiskulttuurissa on tällä hetkellä nuori saamelainen lapsiperhe. Saamen kansan säilyminen ei riipu poronlihan tuotannosta, ei siitä miten valtion maiden hallinta järjestetään, ei siitä että poronhoitoasiat siirrettäisiin ympäristöministeriöön tai Inarin suunnitellusta saamelaisesta kulttuuritalohankkeesta.

Ongelmiemme ydin on saamelainen lapsiperhe. Kukaan käräjiin valituista ei ennen vaaleja nostanut esille sitä, että on korkea aika asettaa etusijalle saamelaisen lapsiperhe ennen muita. Nuori saamelainen lapsiperhe on ollut poliittisissa käytännöissä ja sosiaalisissa hierarkioissa tähän asti kaikista heikoimmilla. Siksi teenkin saamelaiskäräjien tulevalle poliittiselle johdolle ehdotuksen: saamelaisten lapsiperheiden tämän hetken kriisitila huomioonottaen: käynnistää pelastusohjelman laatiminen, jotta voisimme huolehtia paremmin saamelaisten terveydestä ja eettisestä kasvatuksesta, taata perhe-elämän sekä perheen ja koulun yhteistyön.

Uudessa saamelaisten parlamentissa uskallettava nostaa rohkeasti esille; ketkä ovat olleet siinä politiikassa tekijöinä, jonka seurauksena saamenmaa muistuttaa yhä vähemmän sitä maata mikä on ollut perustana saamenkielen säilymiselle. En pidä mitenkään riittävänä niitä saamelaiskäräjien poliittiseen johtoon pyrkivien julkisuudessa esittämiä linjauksia, jotka koskevat saamenkielen aseman ja kulttuurin parantamista. Sapele-lehden alasajo pikemmin on osoitus selvästi yrityksistä rajoittaa sananvapautta, jota on mahdotonta ymmärtää.

Jokaiselle kansalle on tärkeää sen olemassaolo. On ollut kansoja, jotka historian käännekohtissa eivät ole heikkoutensa tai poliittisten johtajien näköalattomuuden vuoksi käymään taisteluun kielensä säilyttämisen puolesta. Näihin kansoihin tutustumme historiankirjoissa, enkä soisi saamelaisten joutuvan noihin kirjoihin. Pienten kansojen kuten saamelaisten kohtalo taas riippuu suuresti siitä millaiseksi saamelaisten kansallispolitiikan tavoitteet hahmotellaan. Nyt tarvitaan sisältökysymyksistä avointa keskustelua.

Sellainen saamelaispoliitikko, joka ei kykene tunnustamaan sitä historiallista tosiasiaa, että saamenkansanosassa on toinenkin ryhmä, joka on jo menettänyt kielensä, mutta joka on kuitenkin täällä asunut kauemmin kuin suurin osan saamenkielisistä, ei voi saada kansan jakamatonta tukea harjoitettavalle politiikalleen. Puheenjohtaja-asia ei voi myöskään olla pelkästään henkilökysymys, vaan ennen kaikkea asiakysymykseen liittyvä.

Jouni Kitti
Saamelaisparlamentaarikko
1976-1999